הִלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם שַׁחֲרִית סִימָן ד ה ו

עַל (כט) [כט] (נח) נְקִיּוּת יָדָיִם, וְיוֹעִיל לִתְפִלָּה, וְאֲבָל לֹא לְהַעֲבִיר רוּחַ רָעָה שֶׁעֲלֵיהֶן: **כג** [כ]לֹא תִקְנוּ נְטִילַת יָדַיִם אֶלָּא לִקְרִיאַת שְׁמַע וְלִתְפִלָּה, אֲבָל בְּרָכוֹת דְּשַׁחֲרִית יָכוֹל לְבָרֵךְ (נט) קֹדֶם נְטִילָה, [ל]אֶלָּא אִם כֵּן הוּא יָשֵׁן עַל מִטָּתוֹ (ל) [ל] (ס) עָרֹם, שֶׁאָז אָסוּר לְהַזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם עַד (סא) שֶׁיְּנַקֶּה אוֹתָם:

י שִׁבְּח ק״ט (ע״א) וְשָׁם בְּזֹהַר פָּרָשָׁה יַשָּׁשׂ (ח״א קפד״ו).
כ הָרא״ש שָׁם וְהָרַשְׁבָּ״א בְּתְשׁוּבָה (ח״א סי׳ קנג). ל שָׁם.

ה כַּוָּנַת הַבְּרָכוֹת. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א [א]יְכַוֵּן בַּבְּרָכוֹת (א) פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת. כְּשֶׁיַּזְכִּיר הַשֵּׁם, יְכַוֵּן פֵּרוּשׁ (ב) קְרִיאָתוֹ בְּאַדְנוּת שֶׁהוּא אָדוֹן הַכֹּל, וְיכַוֵּן בְּכָתְיבָתוֹ (ג) [א] בְּיו״ד ה״א (ג) שֶׁהָיָה וְהוֶה וְיִהְיֶה. וּבְהַזְכִּירוֹ אֱלֹהִים, יְכַוֵּן שֶׁהוּא תַּקִּיף בַּעַל הַיְכֹלֶת וּבַעַל הַכֹּחוֹת כֻּלָּם:

א טוּר.

ו דִּין בְּרָכַת אֲשֶׁר יָצַר וֶאֱלֹהַי נְשָׁמָה וּפְרוּשָׁיו. וּבוֹ ד׳ סְעִיפִים:

א [א]כְּשֶׁיֵּצֵא מִבֵּית הַכִּסֵּא יְבָרֵךְ אֲשֶׁר יָצַר אֶת הָאָדָם בְּחָכְמָה, שֶׁבְּרִיאַת הָאָדָם הִיא בְּחָכְמָה נִפְלָאָה.

א בְּרָכוֹת ס (ע״ב).

בְּאֵר הֵיטֵב

דְּלֹא מְהַנֵּי לְרוּחַ רָעָה לְמֶה לוֹ שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים. בְּנִקְיוֹן בְּעָלְמָא סַגְיָא, עַיֵּן שָׁם:
(כט) **נְקִיּוּת יָדַיִם.** הִקְשָׁה הַמַּגֵּן אַבְרָהָם (ס״ק כה), צָרִיךְ עִיּוּן דִּכְסוּף סִימָן קנ״ט (ס״ב) פָּסַק דִּלְעוֹלָם מְבָרֵךְ עַל נְטִילַת יָדַיִם, עַיֵּן שָׁם. וְהַיְד אַהֲרֹן (הגה״ט) מְיַשְּׁבוֹ עַיֵּן שָׁם:
כג (ל) **עָרֹם.** שְׁמִּפְתָּמָא יָדָיו מְטַנְּפוֹת בְּנְגִיעַת בֵּית הַסְּתָרִים:
א (ג) **בְּיו״ד ה״א.** אֲבָל כְּשִׁנְּכְתָּב בְּאָל״ף דָּל״ת אֵין לְכַוֵּן אֶלָּא שֶׁהוּא אָדוֹן הַכֹּל. וְצָרִיךְ לִקְרוֹתוֹ בְּפֶתַח וּבְקָמֶץ תַּחַת הַנּו״ן. וּכְשִׁנִּכְתָּב יו״ד ה״א מִקְצָתָן קוֹרִין בְּפֶתַח וּמִקְצָתָן קוֹרִין בְּצֵירֵי, וְכֵן מִנְהַג אַשְׁכְּנַזִּים. בָּ״ח (ס״א), מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א):
(ג) **וְיִהְיֶה.** (עַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב פֶּרֶק ד׳ דְּסָכָּה (פ״ה ד״ה ליה ולה)):

לְפָרֵשׁ דִּבְרֵי הַמַּגֵּן אַבְרָהָם בָּזֶה: **כג** [ל] **עָרֹם.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. מַצְתָּה כוּ׳ שֶׁקְּרִיאַת הַשֵּׁם בֵּין בְּמָקוֹם שֶׁנִּכְתַּב הֲנִי״ה בֵּין בְּמָקוֹם אדנ״י לְעוֹלָם שָׁוֶה לִקְרוֹתוֹ בְּחֶטֶף פַּתַח, וְדֵלֶת כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּמַגֵּן אַבְרָהָם בְּשֵׁם בַּ״ח. וְגַם בְּמֶה תְּשׁוּבוֹת מֵהַר״מ מִלּוּבְלִין שֶׁיִּקְרָא בְּעִנְיָן שֶׁלֹּא תִּהְיֶה הַכְרָת הַפֶּתַח נִכָּרֶת, עַיֵּן שָׁם בְּסִימָן פ״ג. וְכָתַב בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ב) בְּשֵׁם אוֹר חָדָשׁ (נוסחי ברכות ראשונות אות ד) שֶׁחָזַר בּוֹ מֵהַר״מ, וְכֵן כָּתַב מְחַזִּיק בְּרָכָה (שם) בְּשֵׁם סֵפֶר קָטֶן וְכֵן נִקְרָא תְּשׁוּבַת גְּאוֹנִים נִדְפַּס בְּאִמְשְׁטֶרְדַם שְׁנַת תס״ז, שָׁם כָּתַב תְּשׁוּבָה שֶׁהֶשִׁיבוּ לְמֹהַר״מ, גַּם תְּשׁוּבַת הַרְמ״ע מִפַּאנוֹ, וְכַאֲשֶׁר רָאָה תְּשׁוּבַת הָרַמ״ע חָזַר בּוֹ. וְכֵן הַסְּכִים הַשָּׁלֵ״ה. וְעַיֵּן בְּשו״ת נוֹדַע בִּיהוּדָה סִימָן ב׳ שֶׁאֵין סָפֵק בְּקְרִיאַת שֵׁם אדנ״י לְהַטְעִים הַנְּגִינָה מִלְּרַע וְלֹא מִלְּעֵיל. וְכֵן הֵבִיא בְּמַחֲזִיק בְּרָכָה (סק״ב) בְּשֵׁם לוּחַ אֶרֶשׁ, עַיֵּן שָׁם: **[ב]** וְיִהְיֶה. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וּבְמַגֵּן אַבְרָהָם (סק״ב) בְּשֵׁם לוּחַ אֶרֶשׁ, עַיֵּן שָׁם: **[כט]** נְקִיּוּת יָדַיִם. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וּבְכָרְכֵי יוֹסֵף (סק״ח) בְּשֵׁם מוֹרֵנוּ הָרַב חַיִּים וִיטָל וּמַהַרַ״ם דְּלוּבְלִין (שם) שֶׁבַּזֹּהַר (ח״א י׳) אוֹסֵר לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַשַּׁחַר קֹדֶם נְטִילָה, עַיֵּן שָׁם:
א [א] **בְּיו״ד ה״א.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. בְּמַחֲזִיק בְּרָכָה (סק״א) בְּשֵׁם לוּחַ אֶרֶשׁ לְהַגְּאוֹן מוֹרֵנוּ יַעְבֵּ״ץ כָּתַב, מַצְתָּה כוּ׳ שֶׁקְּרִיאַת הַשֵּׁם בֵּין בְּמָקוֹם שֶׁנִּכְתַּב הֲנִי״ה בֵּין בְּמָקוֹם אדנ״י לְעוֹלָם שָׁוֶה לִקְרוֹתוֹ בְּחֶטֶף פַּתַח, וְדֵלֶת כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּמַגֵּן אַבְרָהָם בְּשֵׁם בַּ״ח. וְגַם בְּמֶה תְּשׁוּבוֹת מֵהַר״מ מִלּוּבְלִין שֶׁיִּקְרָא בְּעִנְיָן שֶׁלֹּא תִּהְיֶה הַכְרָת הַפֶּתַח נִכָּרֶת, עַיֵּן שָׁם בְּסִימָן פ״ג. וְכָתַב בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ב) בְּשֵׁם אוֹר חָדָשׁ (נוסחי ברכות ראשונות אות ד) שֶׁחָזַר בּוֹ מֵהַר״מ, וְכֵן כָּתַב מְחַזִּיק בְּרָכָה (שם) בְּשֵׁם סֵפֶר קָטֶן וְכֵן נִקְרָא תְּשׁוּבַת גְּאוֹנִים נִדְפַּס בְּאִמְשְׁטֶרְדַם שְׁנַת תס״ז, שָׁם כָּתַב תְּשׁוּבָה שֶׁהֶשִׁיבוּ לְמֹהַר״מ, גַּם תְּשׁוּבַת הַרְמ״ע מִפַּאנוֹ, וְכַאֲשֶׁר רָאָה תְּשׁוּבַת הָרַמ״ע חָזַר בּוֹ. וְכֵן הַסְּכִים הַשָּׁלֵ״ה. וְעַיֵּן בְּשו״ת נוֹדַע בִּיהוּדָה סִימָן ב׳ שֶׁאֵין סָפֵק בְּקְרִיאַת שֵׁם אדנ״י לְהַטְעִים הַנְּגִינָה מִלְּרַע וְלֹא מִלְּעֵיל. וְכֵן הֵבִיא בְּמַחֲזִיק בְּרָכָה (סק״ב) בְּשֵׁם לוּחַ אֶרֶשׁ, עַיֵּן שָׁם: **[ב]** וְיִהְיֶה. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וּבְמַגֵּן אַבְרָהָם (סק״ב) בְּשֵׁם לוּחַ אֶרֶשׁ, עַיֵּן שָׁם: **[כט]** נְקִיּוּת יָדַיִם. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וּבְכָרְכֵי יוֹסֵף (סק״ח) בְּשֵׁם מוֹרֵנוּ הָרַב חַיִּים וִיטָל וּמַהַרַ״ם דְּלוּבְלִין (שם) שֶׁבַּזֹּהַר (ח״א י׳) אוֹסֵר לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַשַּׁחַר קֹדֶם נְטִילָה, עַיֵּן שָׁם:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

לְקַמָּן סִימָן ס״ב שֶׁהַשַּׁ״ז (סק״א) כָּתַב בְּמִי שֶׁצָּמָא לִשְׁתּוֹת וְאֵינוֹ יָכוֹל לָקוּם לְרַחֵץ בַּלַּיְלָה יְבָרֵךְ הַבְּרָכָה, וְהָאֵלִיָּה רַבָּה (שם סק״ד) חוֹלֵק עָלָיו עַיֵּן שָׁם. וּבְבָרְכֵי יוֹסֵף שָׁם (סק״א) כָּתַב, הַנָּעוֹר בַּלַּיְלָה וְצָמָא לִשְׁתּוֹת וְאֵינוֹ יָכוֹל לָקוּם לְרַחֵץ יָדָיו, יְנַקֵּד יָדָיו בַּכֹּתֶל אוֹ בְּכָל מִידֵי דְּמִנַּקֵּי וִיבָרֵךְ וְיִשְׁתֶּה, מַהֲרַ״י זַיְיפ״ן (או״ח שער א סי׳ ד). וּלְפִי דַּעַת מוֹרֵנוּ הָרַב חַיִּים וִיטָל וּמַהַרַ״ם לְהִנָּזְקִין (ירח חיים אות פג) שֶׁאָסוּר לְבָרֵךְ כְּשֶׁרוֹחֵץ רַגְלָיו שׁוֹרָה עָלָיו, וּכְזֶה לֹא מְהַנֵּי נְקִיּוֹן כְּפִי כִּי אִם נְטִילָה בְּמַיִם שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים, אָסוּר לְבָרֵךְ, וְלָכֵן אִם הוּא אָנוּס וְאֵינוֹ יָכוֹל לִרְחֹץ, יְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ, דְּכָמָה פּוֹסְקִים מַתִּירִין בְּאָנוּס לְבָרֵךְ עַל יְדֵי הִרְהוּר, וְיֵרֵא שָׁמַיִם יָאֲנֹס עַצְמוֹ לְעַמֵּד וְלִרְחֹץ יָדָיו שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים וִיבָרֵךְ בְּתִקּוּנָהּ עַיֵּן שָׁם. וְנִפְלַאתִי מִדִּבְרֵי הַשַּׁ״ז בָּזֶה. וְעַיֵּן בְּסִימָן ס״ב בְּמַגֵּן אַבְרָהָם (סק״ב) בְּשֵׁם תִּלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה (ברכות ח: ד״ה לא יברך) שֶׁאֵף הַבְּרָכָה אֵין לְהַרְהֵר כֹּה, וּבְאֵלִיָּה רַבָּה שָׁם (סק״ד): **[כט]** נְקִיּוּת יָדַיִם. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בֵּיאוּר הַגְּרִ״א דִּבְרֵי הַמַּגֵּן אַבְרָהָם עַל וַיְהִי״ה וְכֵן הוּא בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ג), וְכֵן רָאִיתִי מַגִּיהִים בְּמַגֵּן אַבְרָהָם. וְלַעֲנִיַּית דַּעְתִּי אֵין צָרִיךְ לְהַגִּיהַּ, כִּי בְּתוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב שָׁם כָּתַב וְכֵן הָיָה בְּכִסּוּר יו״ד הָעֲתִיד, וּרְצוֹנוֹ לוֹמַר לְהַסִּיר יו״ד הָעֲתִיד מִפֹּעַל יִהְיֶה עַיֵּן שָׁם, וְאִם כֵּן הַיְינוּ כְּשֶׁמַּסִּירִין יו״ד שֶׁבְּתְחִלַּת הַשֵּׁם נִשְׁאָר מִלַּת הָיָה שֶׁהִנִּיא״ו בְּמָקוֹם יו״ד, וְהַמַּגֵּן אַבְרָהָם אַסְּדוּר לְשׁוֹן הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ דְּנָקֵט לְפָרֵשׁ שֶׁהָיָה, וְהַיְינוּ עַל יְדֵי הִנִּיא״ו שֶׁבְּמָקוֹם הַיו״ד, וּמִפֹּעַל דָּגִם בְּמִלַּת וְיִהְיֶה כֵּן הוּא:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

תּוֹכוֹ עַד הַפָּרָק, (עז) וּבְדִיעֲבַד דַּי עַד סוֹף קְשָׁרֵי אֶצְבְּעוֹתָיו, אֲבָל לֹא כְּמוֹ שְׁנוֹהֲגִין אֵיזֶה אֲנָשִׁים שֶׁמְּנַקְּין רַק רָאשֵׁי אֶצְבְּעוֹתֵיהֶן:
(נח) **נְקִיּוּת יָדַיִם.** (פמ) יֵשׁ אוֹמְרִים דְּגַם בָּזֶה מְבָרְכִין עַל נְטִילַת יָדַיִם, [א]וּמִכָּל מָקוֹם כָּל (פע) הָאֲחֲרוֹנִים לֹא זָזוּ מִפְּסַק הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ:
כג (נט) **קֹדֶם נְטִילָה.** (פ) דִּסְתָם יָדַיִם דְּהַיְנוּ שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם הֵם מְלֻכְלָכִים, אֵיזֶן פְּסוּלוֹת לְבָרְכָה, וְכָל שֶׁכֵּן לְדִבְרֵי תּוֹרָה, דְּהַרְבֵּי מְבָרְכִין עַל הַפֵּרוֹת וְאֵין צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם: (ס) **עָרֹם.** שֶׁאָז מִסְתָּמָא יָדָיו מְטַנְּפוֹת בִּנְגִיעַת בֵּית הַסְּתָרִים. וּמַלְבּוּשִׁים שֶׁלָּנוּ שֶׁבֵּית הַצַּוָּאר פָּתוּחַ, (פפ) אֲפִלּוּ אִם יֶשׁ בְּמַלְבּוּשִׁים, מִסְתָּמָא יָדָיו מְטַנְּפוֹת, כִּי דַּרְכּוֹ לְחַכֵּךְ בְּגוּפוֹ בְּמָקוֹם זֶה. וְדַוְקָא אִם יֶשׁ שָׁנָת קֶבַע, אֲבָל בְּשָׁנָת עֲרַאי אֵין חָזְקָתוֹ שֶׁנָּגַע, וְדִינָן כִּסְתָם יָדַיִם דְּכִשְׁרִים לְתַלְמוּד תּוֹרָה וְלִבְרָכָה, רַק [לא] לִתְפִלָּה: (סא) **שֶׁיְּנַקֶּה אוֹתָם.** בְּצְרוֹרוֹת וּבְכָל מִידֵי דְּמִנַּקֵּי. וְהוּא הַדִּין לְתוֹרָה (פנ) אָסוּר בְּלֹא נְקִיּוֹן. וְעַיֵּן בְּפְרֵי מְגַדִּים (משז״ ס״ק טו) שֶׁכָּתַב דַּאֲפִלּוּ אִם יֵשׁ לוֹ מַיִם, מִכָּל מָקוֹם דַּי לִבְרָכוֹת וּלְתוֹרָה בִּנְקִיּוֹן בְּעַלְמָא, וְכֵן מַשְׁמַע בְּבֵאוּרֵי הַגְּרִ״א, וְרַק מִשּׁוּם כְּדֵי לְהַעֲבִיר רוּחַ רָעָה בָּעֵינָן מַיִם. וּבְשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק״ל) בְּשֵׁם הַזֹּהַר (ח״א דף י׳) כָּתַב דְּלֹא יְבָרֵךְ בְּלִי נְטִילַת יָדַיִם, וְרָאוּי לְהַחְמִיר בְּיֵשׁ לוֹ מַיִם. וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן ס״ב סָעִיף קָטָן ח׳ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה:
א (א) **פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת.** כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ״ל [בְּרָכוֹת מ״ז (ע״א)] שֶׁלֹּא יְזַרֵּק הַבְּרָכָה מִפִּיו, אֶלָּא יְכַוֵּן בְּעֵת הָאֲמִירָה וִיבָרֵךְ בְּנַחַת. וְזֶה לְשׁוֹן סֵפֶר חֲסִידִים מ״ו: כְּשֶׁהוּא נוֹטֵל יָדָיו אוֹ שֶׁמְּבָרֵךְ עַל הַפֵּרוֹת אוֹ עַל הַמִּצְוֹת הַשְּׁגוּרוֹת בְּפִיו כָּל אָדָם, יְכַוֵּן לִבּוֹ לְשֵׁם בּוֹרְאוֹ אֲשֶׁר הִפְלִיא חַסְדּוֹ עִמּוֹ וְנָתַן לוֹ הַפֵּרוֹת אוֹ הַלֶּחֶם לֵהָנוֹת מֵהֶם וְצִוָּהוּ עַל הַמִּצְוֹת, וְלֹא יַעֲשֶׂה כְּאָדָם הָעוֹשֶׂה דָּבָר בְּמִנְהָג וּמוֹצִיא דְּבָרִים מִפִּיו בְּלֹא הֶגְיוֹן הַלֵּב. וְעַל דָּבָר זֶה חָרָה אַף ה׳ בְּעַמּוֹ וְשָׁלַח לָנוּ בֵּיד יְשַׁעְיָה וְאָמַר ״יַעַן כִּי נִגַּשׁ הָעָם הַזֶּה בְּפִיו וּבִשְׂפָתָיו כִּבְּדוּנִי וְלִבּוֹ רִחַק מִמֶּנִּי״ (ישעיה כט יג). וְעַיֵּן שָׁם עוֹד מַה שֶּׁהֶאֱרִיךְ בִּגְדֶל הֶעָנְשׁ עֲבוּר זֶה: (ב) **קְרִיאָתוֹ בְּאַדְנוּת.** כִּי הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא אָסוּר לְקָרוֹתוֹ כִּכְתָבוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ״ל (סנהדרין צ.) הַהוֹגֶה אֶת הַשֵּׁם בְּאוֹתִיּוֹתָיו אֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, אֶלָּא צָרִיךְ לִקְרוֹתוֹ כְּאִלּוּ הָיָה כָּתוּב שָׁם אֲדָנָי, וְגַם (פ) בְּנַקֻּדַּת אֲדָנָי, דְּהַיְנוּ הָאָל״ף בַּחֲטַף פַּתַח, אֲבָל לֹא בְּפַתַח לְבַד [ב]אוֹ בְּשִׁבָּ״א לְבַד, וְהַד׳ בְּחוֹלָם, וְהַנּוּן בְּקָמֶץ, וְיִדְגִּישׁ הַיּו״ד שֶׁתִּהֵא נִכֶּרֶת יָפָה. רַק בַּכַּוָּנָה יְכַוֵּן לְשֵׁם הָרָיָה. וְטַעַם הַנְּגִינָה הוּא מִלְּרַע. (ג) **שֶׁהָיָה וְכוּ׳.** וּבְבֵאוּר הַגְּרִ״א כָּתַב דִּלְפִי עִנְיַן הַדִּין [ג]אֵין צָרִיךְ לְכַוֵּן אֶלָּא פֵּרוּשׁ קְרִיאָתוֹ, דִּבְכָל מָקוֹם הוֹלְכִין אַחַר הַקְּרִיאָה אַף שֶׁיֵּשׁ בְּהַכְּתִיבָה סוֹדוֹת גְּדוֹלוֹת, לְבַד בְּקְרִיאַת שְׁמַע שֵׁם צָרִיךְ לְכַוֵּן גַּם כֵּן שֶׁהָיָה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. וּבְמָקוֹם שֶׁנִּכְתָּב בְּאָל״ף דָּל״ת, לְכָלֵי עִלְמָא אֵין צָרִיךְ לְכַוֵּן אֶלָּא שֶׁהוּא אָדוֹן הַכֹּל. אִם אֶחָד מִסֹּפֵר חֲסִדֵי ה׳ שָׁעָשָׂה לוֹ, וּמִתְּחִלָּה מִזְכִּיר הַשֵּׁם וְרוֹצֶה לְגְמֹר דְּבָרָיו מַה שֶּׁעָשָׂה לוֹ ה׳, אָסוּר לְהַפְסִיקוֹ בְּדִבְרִים, שֶׁמָּא מִתּוֹךְ כָּךְ לֹא יִגְמֹר דְּבָרָיו וְנִמְצָא שֶׁהִזְכִּיר שֵׁם בְּחִנָּם. אֲבָל אִם רוֹצֶה לְקַלֵּל שׁוּם אָדָם וְהִתְחִיל בַּשֵּׁם, מִצְוָה לְהַפְסִיקוֹ שֶׁלֹּא יִגְמֹר דְּבָרָיו וְלֹא יְחָטֵא [סֵפֶר חֲסִידִים סי׳ סד] וְהוּבָא בְּחִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר]:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(עז) כַּנִּ״ל בְּסָעִיף קָטָן ט׳: (פמ) מִבֵּאוּר הַגְּרִ״א וְכֵן מַשְׁמַע קְצָת בְּמַגֵּן אַבְרָהָם (א״א ס״ק כה): (פע) לְבוּשׁ וְדֶרֶךְ הַחַיִּים (דיני נט״י שחרית סי״ד) וְאַרְצוֹת הַחַיִּים (לב הארץ סכ״ב) וְחַיֵּי אָדָם (כלל ז ס״ד): **כג** (פ) מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק כו):

(ס״ק כה) עַיֵּן בְּפְרֵי מְגַדִּים (א״א ס״ק כה): (פע) לְבוּשׁ וְדֶרֶךְ הַחַיִּים (דיני נט״י שחרית סי״ד) וְאַרְצוֹת הַחַיִּים (לב הארץ סכ״ב) וְחַיֵּי אָדָם (כלל ז ס״ד): **כג** (פ) מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק כו):

א (א) בַּאוּר הַגְּרִ״א וְשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק״א) בְּשֵׁם הַגְּאוֹן מוֹרֵנוּ יַעְבֵּ״ץ וְאַרְצוֹת הַחַיִּים (לב הארץ ס״א) וְחַיֵּי אָדָם (כלל ה סכ״ז) דִּלְא כְּמַהֲרַ״ם (מלובלין סי׳ פג) וְהַבֵּ״ח (ס״א):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] וכן כתב בשו״ע הרב (ס״ג), ובמהדו״ת (ס״א) משמע שאין מברכים כלל. **ב]** ובשו״ע הרב (ס״ב) כתב: במקום השם היא באלף דל״ת קורין הא׳ בחטף פתח כי כן הוא נקוד במקרא, אבל במקום שכתיבתו הוא ביו״ד ה׳ יש קורין הא׳ בשב״א כנקודת היו״ד מן שם הוי״ה ברוך הוא, ויש קורין האלף בחטף פתח כנקודת האל״ף בשם אל״ף דל״ת. **ג]** ובשו״ע הרב (ס״א) כתב: יכוין פירוש קריאתו באלף דל״ת לשון אדנו״ת שהוא אדון הכל, ויכוין עוד פירוש כתיבתו ביו״ד ה׳ לשון הוי״ה שהוא היה הוה ויהיה, אבל במקום שגם כתיבתו הוא באלף דל״ת א״צ לכוין אלא שהוא אדון הכל.

עון והדר - Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם שַׁחֲרִית סִימָן ו

ב בְּפֵרוּשׁ רַ"שׁ"י שָׁם (ד"ה ומפליא). ג תּוֹסְפוֹת (שם ד"ה אשר). ד בֵּית יוֹסֵף (ד"ה ויברך) לְדַעַת הַשּׁוּר. ה נִדָּה ל (ע"ב). ו בֵּית יוֹסֵף (ד"ה אי אפשר). ז הָרַב רַבֵּנוּ דָּוִד אַבּוּדְרָהֶם (הלכות ברכות השחר). ח שָׁם בַּגְּמָרָא בְּפֵרוּשׁ רַ"שׁ"י (שם). ט הָרַב דָּוִד אַבּוּדְרָהֶם שָׁם. י כָּל בּוֹ בְּסִימָן ב' בְּשֵׁם הָרַ"מ (תשב"ץ קטן סי' רי"ז).

ב וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים עַל שֵׁם שֶׁהַגּוּף דּוֹמֶה לְנוֹד מָלֵא רוּחַ וְהוּא מָלֵא נְקָבִים, כְּדִלְקַמָּן בְּסָמוּךְ. ג וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים בְּחָכְמָה, שֶׁהִתְקִין מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן וְאַחַר כָּךְ בְּרָאוֹ. וּבָרָא בּוֹ נְקָבִים נְקָבִים (א) חֲלוּלִים חֲלוּלִים, ד פְּרוּשׁ, נְקָבִים רַבִּים, כְּגוֹן פֶּה וְחוֹטֶם וּפִי טַבַּעַת. וְגַם בָּרָא בּוֹ אֵיבָרִים רַבִּים חֲלוּלִים, כְּמוֹ לֵב וְכָרֵס וּמֵעַיִם. (ב) שֶׁאִם יִפָּתֵחַ אֶחָד מֵהֶם, (ג) כְּלוֹמַר, שֶׁבַּנְּקָבִים יֵשׁ נָקָב אֶחָד ה שֶׁהוּא הַפֶּה, שֶׁכְּשֶׁהוּא בְּמֵעֵי אִמּוֹ הוּא סָתוּם וּכְשֶׁיּוֹצֵא לָאֲוִיר הָעוֹלָם הוּא נִפְתָּח, וְאִם כְּשֶׁיּוֹצֵא לָאֲוִיר הָעוֹלָם הָיָה נִשְׁאָר סָתוּם לֹא הָיָה אָפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם (ד) [א] אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת, וְהָאֵיבָרִים הַחֲלוּלִים, אִם הָיָה נִפְתָּח אֶחָד מֵהֶם לֹא הָיָה אָפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת. וְעוֹד יֵשׁ לְפָרֵשׁ, ו שֶׁגְּבוּל יֵשׁ לְאָדָם שֶׁיְּכוֹלִין נְקָבָיו לִסְתֹּם וְלֹא יָמוּת, וְכֵינָן שֶׁעָבַר אוֹתוֹ הַגְּבוּל (ג) (ב) (ד) אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת. וְכֵינָן שֶׁבְּכְלַל הַנְּקָבִים הֵם פִּי הַטַּבַּעַת וּפִי הָאַמָּה, וּבִכְלַל הָאֵיבָרִים הַחֲלוּלִים שֶׁאִם יִפָּתַח אֶחָד מֵהֶם אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם הֵם כֶּרֶס וּמֵעַיִם, שֶׁפִּיר הֲוֵי שֶׁבַח זֶה מֵעִנְיַן עֲשִׂיַּת צָרְכֵיהֶן. וְאֶפְשָׁר עוֹד, שֶׁמֵּאַחַר שֶׁאִם יוֹצֵא לְנָקְבָיו בְּיוֹתֵר עַד שֶׁאִם עָבַר הַגְּבוּל יָמוּת, בִּכְלַל שֶׁאִם יִפָּתַח אֶחָד מֵהֶם הוּא, וְהֲוֵי שֶׁאִם יִפָּתַח אֶחָד מֵהֶם נִמְי מֵעִנְיַן עֲשִׂיַּת צָרְכֵיהֶן מַמָּשׁ.

(ג) (ה) ז רוֹפֵא [חֲלִי] כָּל בָּשָׂר, עַל שֵׁם הַנְּקָבִים שֶׁבָּרָא בּוֹ לְהוֹצִיא פְּסֹלֶת מֵאָכְלוֹ, כִּי אִם יִתְעַפֵּשׁ בְּבִטְנוֹ יָמוּת, וְהוֹצָאָתוֹ הִיא רְפוּאָה. וּמַפְלִיא לַעֲשׂוֹת, ח מִפְּנֵי שֶׁהָאָדָם דּוֹמֶה לְנוֹד מָלֵא רוּחַ, וְאִם יַעֲשֶׂה אָדָם בַּנּוֹד נָקָב כְּחַדְּהּ שֶׁל מַחַט הָרוּחַ יוֹצֵא, וְהָאָדָם מָלֵא נְקָבִים וְרוּחוֹ מִשְׁתַּמֶּרֶת בְּתוֹכוֹ, הֲרֵי זֶה פֶּלֶא. ט וְעוֹד יֵשׁ לְפָרֵשׁ, עַל שֵׁם שֶׁבּוֹרֵר טוֹב הַמַּאֲכָל וְדוֹחֶה הַפְּסֹלֶת. הַגָּה: וְעוֹד יֵשׁ לְפָרֵשׁ, שֶׁמַּפְלִיא לַעֲשׂוֹת בְּמֶה שֶׁשּׁוֹמֵר רוּחַ הָאָדָם בְּקִרְבּוֹ וְקוֹשֵׁר (ו) דָּבָר רוּחֲנִי בְּדָבָר גַּשְׁמִי, וְהַכֹּל הוּא עַל יְדֵי שֶׁהוּא רוֹפֵא כָּל בָּשָׂר, כִּי אָז הָאָדָם בְּקוֹ הַבְּרִיאוּת וְנִשְׁמָתוֹ מִשְׁתַּמֶּרֶת בְּקִרְבּוֹ (דברי עצמו): ב יֵשׁ נוֹהֲגִין (ז) (ד) (ז) לְהַמְתִּין (ח) לְבָרֵךְ עַל נְטִילַת יָדַיִם עַד בּוֹאָם (ה) [ה] לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וּמְסַדְּרִים אוֹתוֹ עִם שְׁאָר הַבְּרָכוֹת. וּבְנֵי סְפָרַד

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

א (א) [א] אֲפִלּוּ. עַיֵּן בַּאֵר הַיטֵב. וּבְמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) כָּתַב בְּשֵׁם הַכְּתָבִים (שער הכוונות דרושי ברכה"ש). וְטַ"ז (סק"ב) גַּם כֵּן אֵינוֹ מוֹחֵק גְּרִסָּא זוֹ, עַיֵּן שָׁם. (ב) אִי אֶפְשָׁר. אִי בְּצִיּוּרֵי תַּחַת הָאֶלֶף, כִּי הַמְּלָה נִגְזֶרֶת מִן אַיִן: (ג) רוֹפֵא חָלִי. בַּ"ח (ס"ג) וְשִׁלְטֵי"ה (מסכת חולין דרך חיים אות מט) וּמַשֶּׁה משה (סי' לה) כָּתְבוּ שֶׁאֵין לוֹמַר חָלִי רַק רוֹפֵא כָּל בָּשָׂר, וְטַ"ז (סק"ג) כָּתַב דִּשְׁנֵי גְּרָסָאוֹת הֵן נְכוֹנוֹת וְחָלִילָה לִמְחֹק אַחַת מֵהֶן, עַיֵּן שָׁם: ב (ד) לְהַמְתִּין. קַבָּלָה מֵרַבִּי יְהוּדָה חָסִיד הַיְּצוּאָ מִבֵּיתוֹ לְבֵית הַכְּנֶסֶת קֹדֶם שֶׁיִּתְפַּלֵּל יֹאמַר פָּרָשַׁת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. מַשֶּׁה משה (סי' כז): (ה) לְבֵית הַכְּנֶסֶת. כָּתַב הַב"ח (ס"ד) דְּוַקָא כְּשֶׁהוֹלֵךְ מִיָּד לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וּבְצַמָּק הַבְּרָכָה (ח"ב ענין התפילה עצמה אות ז) כָּתַב דְּאוֹתָן שֶׁאוֹמְרִים תְּהִלִּים קֹדֶם

בַּאֵר הַיטֵב

(ו) אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת. וְכֵן גְּרִסַת הָאֲרי"ז זַ"ל (שער הכוונות דרושי ברכה"ש). וְטַ"ז (סק"ב) גַּם כֵּן אֵינוֹ מוֹחֵק גְּרִסָא זוֹ, עַיֵּן שָׁם: (ג) אִי אֶפְשָׁר. אִי בְּצִיּוּרֵי תַּחַת הָאֶלֶף, כִּי הַמְּלָה נִגְזֶרֶת מִן אַיִן: (ג) רוֹפֵא חָלִי. בַּ"ח (ס"ג) וְשִׁלְטֵי"ה (מסכת חולין דרך חיים אות מט) וּמַשֶּׁה משה (סי' לה) כָּתְבוּ שֶׁאֵין לוֹמַר חָלִי רַק רוֹפֵא כָּל בָּשָׂר, וְטַ"ז (סק"ג) כָּתַב דִּשְׁנֵי גְּרָסָאוֹת הֵן נְכוֹנוֹת וְחָלִילָה לִמְחֹק אַחַת מֵהֶן, עַיֵּן שָׁם: ב (ד) לְהַמְתִּין. קַבָּלָה מֵרַבִּי יְהוּדָה חָסִיד הַיְּצוּאָ מִבֵּיתוֹ לְבֵית הַכְּנֶסֶת קֹדֶם שֶׁיִּתְפַּלֵּל יֹאמַר פָּרָשַׁת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. מַשֶּׁה משה (סי' כז): (ה) לְבֵית הַכְּנֶסֶת. כָּתַב הַב"ח (ס"ד) דְּוַקָא כְּשֶׁהוֹלֵךְ מִיָּד לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וּבְצַמָּק הַבְּרָכָה (ח"ב ענין התפילה עצמה אות ז) כָּתַב דְּאוֹתָן שֶׁאוֹמְרִים תְּהִלִּים קֹדֶם

אַבְרָהָם (סק"ב) בְּשֵׁם מַשֶּׁה משה (סי' כז): וּמַה שֶּׁכָּתַב שֶׁאוֹמְרִים פָּרָשַׁת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, כֵּן הִיא גִּרְסַת הָרַמְבַּ"ם וְכוּ'. אֲבָל גִּרְסַת מַשֶּׁה משה (סי' כז) הוּא שֶׁיְּהֵא לְפָנָיו פָּרָשַׁת שְׁמַע קְטַנָּה (שְׁקֻדָּם) [שֶׁאַחַר] לְפִיכָךְ, בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, לְפִי שֶׁהָיָה מְתִירָא שֶׁיַּעֲבֹר זְמַנָּהּ. וְקָרוֹב לוֹמַר שֶׁהִנִּיחוּ בְּמַשֶּׁה משה בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה הַחָסִיד אֵין כָּל חֵרֶשׁ, דִּלְפָעָמִים שֶׁהָיָה מִתְיָרֵא שֶׁהַצִּבּוּר יַעֲבֹר זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע הָיָה קוֹרֵא אוֹתָהּ קֹדֶם שֶׁהוֹלֵךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וְלִפְעָמִים הָיָה מַמְתִּין עַל הַקְּרִיאַת שְׁמַע שֶׁאַחַר לְפִיכָךְ, עַל כֵּן הָיָה נִרְאֶה גַּם כֵּן שֶׁנִּנְהֲגוּ עַל כָּל הַפָּרָשָׁה. וְעַיֵּן סִימָן מ"ו (באר היטב ס"ק ד) מַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת רַשְׁ"ל סִימָן ס"ד, וְהַפְּשָׁה מַשֶּׁה תַּלְמִידוֹ שֶׁל רַשְׁ"ל וְרֹב קַבָּלָתוֹ מִפִּיו, וְהָרַשְׁ"ל שָׁם כָּתַב שֶׁהָיָה אוֹמֵר כָּל הַפָּרָשָׁה. וְעַל כָּל פָּנִים נִרְאֶה שֶׁהַדְּבָרִים הֵן בְּסִגְנוֹן אֶחָד, בִּכְדֵי לְצֵאת יְדֵי חוֹבַת קְרִיאַת שְׁמַע בִּזְמַנָּהּ. אֲבָל מִמִּשְׁמָעוּת דִּבְרֵיהֶם שֶׁכָּתְבוּ קַבָּלָה מֵרַבִּי יְהוּדָה הַחָסִיד כו', מַשְׁמָעוּת הַדְּבָרִים שֶׁאֵינוֹ מִצַּד הַדִּין, רַק מִצַּד קַבָּלָה לְחוֹלָקַת אוֹ שְׁמִירָה, וְאִם כֵּן יֵשׁ לוֹמַר שֶׁלֹּא בָּאָה קַבָּלָה זוֹ רַק עַל פְּסוּק הָרִאשׁוֹן לְבַד, וְאִם קַבָּלָה הוּא נִקְבָּל. וְנִרְאֶה לְפִי זֶה שֶׁאֵין צָרִיךְ רַק לוֹמַר פְּסוּק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל לְבַד, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד גַּם כֵּן, וְעַיֵּן בְּשׁוּר סִימָן מ"ו: (ה) לְבֵית הַכְּנֶסֶת. עַיֵּן בַּאֵר הַיטֵב. הָאַחֲרוֹנִים שֶׁאֵין לְהַפְסִיק בֵּין בְּרָכַת עַל נְטִילַת יָדַיִם לְהַנִּיחַ, וּמִיָּד שֶׁנּוֹטֵל צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל נְטִילַת יָדַיִם. אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ שֶׁכָּתְבוּ שֶׁצָּרִיךְ לְבָרֵךְ אַחַר הַנְּגּוּב כְּמוֹ שֶׁכָּתַב לְעֵיל סִימָן ד' (סק"א), וְלֹא נָהֲגוּ כֵּן. וְאִם בְּעֵת שֶׁנּוֹטֵל יָדָיו הוּא צָרִיךְ לִנְקְבֵי שֶׁאֶפְשָׁר בִּדְבָרִי תּוֹרָה אַסּוּר, וַאֲפִלּוּ יְכוֹל לְהַמְתִּיךְ עַד פָּרָשָׁה, אֵין לוֹ לְבָרֵךְ עַל נְטִילַת יָדַיִם עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה צָרְכָיו וְיִרְחַץ עַל נְטִילַת יָדַיִם וַאֲשֶׁר יָצָר, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּסִימָן ד' (באר היטב סק"ב). וְעַיֵּן סִימָן צ"ב (ס"א), וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה סִימָן ד' סוֹף סָעִיף קָטָן ה' מַה שֶּׁכָּתַב שָׁם עַל דִּבְרֵי סָדַר הַיּוֹם (כותנת הברכות).

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

א (א) חֲלוּלִים. פְּרוּשׁ, אֵיבָרִים חֲלוּלִים. וְלֹא יֹאמַר חֲלָלִים, דִּבְחָלָל לֹא שַׁיָּךְ בְּרִיאָה: (ב) שֶׁאִם יִפָּתֵם וְכוּ'. כֵּן הִיא גִּרְסַת הָרַמְבַּ"ם (תפילה פ"ז ה"ח), אֲבָל גִּרְסָא שֶׁלָּנוּ וְרַשְׁ"י (ברכות ס: ד"ה שאם וד"ה או) וְרִי"ף (מד.) וְהָרא"ש (פ"ט סי' כב) א] אִם יִפָּתֵחַ קֹדֶם [הַגָּרְ"א]: (ג) כְּלוֹמַר שֶׁבַּנְּקָבִים וְכוּ'. מְשׁוּם דִּגְרְסָתוֹ הָיָה אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת, וְקָשֶׁה לוֹ דְּאָדָם סוֹתֵם פִּיו הַרְבֵּה שָׁעוֹת, וְלָזֶה קָאָמַר כְּלוֹמַר וְכוּ'. ב] אֲבָל מִנְהָגֵינוּ שֶׁלֹּא לוֹמַר אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"מ (מרוטנבורג תשב"ץ קטן סי' רטז) וְכֵן מוּכָח בָּאֲגָדָה (סי' רי). כֵּן כָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) וְכֵן מַשְׁמַע בְּבֵאוּר הַגְּרָ"א, וְעַיֵּן טַ"ז (סק"ב): (ד) אִי אֶפְשָׁר. אִי ג] בְּצִיּוּרֵי תַּחַת הָאֶלֶף כִּי הַמְּלָה נִגְזֶרֶת מִן אַיִן, כֵּן כָּתְבוּ הַבַּאֵר הֵיטֵב (סק"ב) וְהַפְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"ב). וּבְשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק"ב) מְיַשֵּׁב הַגְּרָסָא בְּחִירִיק שֶׁגַּם כֵּן כַּוָּנָתוֹ כְּמוֹ אַיִן כְּמוֹ דִכְתִיב (שמואל א' ד כא) 'אִי כָבוֹד' שֶׁפָּרַשׁ רַשְׁ"י שָׁם שֶׁכַּוָּנָתוֹ כְּמוֹ אֵין כָּבוֹד: (ה) רוֹפֵא חָלִי. בַּ"ח (ס"ג) וְשִׁלְטֵי"ה (מסכת חולין דרך חיים אות מט) וּמַשֶּׁה מֹשֶׁה (סי' לה) כָּתְבוּ ד] שֶׁאֵין לוֹמַר חָלִי רַק רוֹפֵא

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ב (ג) פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"ח): (ב) בַּ"ח (ס"ד): (ג) עֲמֶק הַבְּרָכָה (ח"ב ענין התפילה עצמה אות ז):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] ובסידור הרב הגרזסקי: שאם יסתם אחד מהם או אם יפתח אחד מהם. **ב]** ובסידור הרב: אי אפשר להתקיים אפילו שעה אחת. **ג]** ובסידור הרב נוקד האלף בחיריק. **ד]** וכן כתב בשו"ע הרב (סי' ז ס"ה).

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah